

GONDOLATOK A VÉDELEM ERŐDÍTÉSI MUNKÁIRÓL

Dr. Léka Gyula nyá. vezérőrnagy
a hadtudomány kandidátusa

Történelmi példák bizonyítják, hogy a fegyveres küzdelem során az erődítés mindenkor a védelem szilárdságát növelő tényező volt. A harcra, hadműveletre gyakorolt hatása általában attól függően változott, hogy milyen terepviszonyok között, milyen erők és eszközök alkalmazása mellett, mennyi időt fordítottak rá. Legeredményesebben akkor szolgált a védelem célját, ha az erődítés két fő ága, az akadályképzés illetve a védelmi építmények egyaránt kiépültek. Az akadályok az ellenség feltartóztatásának az eszközrendszerét, a védelmi építmények a védő erők és harcttechnikájuk védelmi rendszerét alkotják. Az erődítés tehát a műszaki biztosítás olyan komplex alrendszerét képezi amely magában foglalja az árokrendszer, a tüzelőállások, a fedezékek-óvóhelyek és az erődítési akadályok létrehozását. Végrehajtásában a védelmet folytató valamennyi erő részt vesz de bonyolultabb szakképzettséget igénylő munkák a műszaki állásépítő erők feladatát képezi.

Az állásépítő erők az elmúlt háborúkban akkor élveztek megkülönböztetett figyelmet, amikor valamely jelentős térség vagy település megtartása döntő jelentőséggel bírt. Ilyen esetekben az állásépítő erők mind létszámban mind felszerelésben többszörösére növekedtek és minőségileg is átalakultak. Az igények nem egyszer olyan nagyságrendűek lettek, hogy a katonai erők mellett igénybe kellett venni polgári erőket és eszközöket is. Különösen áll ez az első és második világháború csatáira amelyek sok példával szolgálnak ezen állítások igazolására. Például a második világháborúban a szovjet-német arcvonalon 1941-42. évben kialakult hadászati védelem során, a szovjet műszaki erők állományában magasabb-egységek alakultak egészen műszaki hadseregig bezárólag. Bizonyos ér-

telemben a fentiek vonatkoztathatók a Magyar Honvédségre is. Igen tanulságosak a 2. magyar hadsereg Don menti védelmi munkái és az 1950-es években déli határaink mentén végzett erődítések.

A 2. magyar hadsereg tevékenységéből én csupán az állásépítés gondjairól szólok. A óriási veszteségek bekövetkeztéhez az erőviszonyok különbözősége mellett jelentősen hozzájárultak a védőállások tervezésében, szervezésében és kiépítésében tapasztalható hiányosságok. Ezek megmutatkoztak az állásrendszerek felépítésében, a csekély mélységben, a védelmi vonalak vonalvezetésében, egyes építmények gyenge kivitelezésében, az akadályrendszer kiépítettségében. Hozzájárult a problémák keletkezéséhez az előzőeken túl a műszaki munkákhoz szükséges anyagok jelentős hiánya és a szállítási gondok.

A határmenti munkák az 1949-55 közötti években kerültek végrehajtásra, külön erre a célra létrehozott állásépítő erőkkel és eszközökkel, központi irányítással. A hadászati védelmi rendszer 600 km szélességben, 160 km mélységben épült ki, három védőövet és egy hadműveleti akadály-csomópontot foglalt magába. Kiépítésre került 46 zászlóalj védőkörlet, 564 km harcárok, 210 km közlekedőárók, 20 km harckocsiárók, 450 km drótakadály és 900 fm harckocsiakasztó. A munkálatokat három építő parancsnokság, állományában külön építő zászlóalj végezte, amelyet még ötezer katona és polgári erő támogatott 134 000 munkanappal.

Az 50-es években a védelemre történő felkészítés érdekében, több jelentősebb gyakorlatra került sor, ahol a résztvevők a védelmi rendszer kiépítése mellett gyakorolták a védelmi harc elemeit, esetenként éles lövészetrel egybekötve. E gyakorlatok előkészítésében és végrehajtásában jelentős műszaki állásépítő erők is résztvettek (elsősorban a bonyolultabb munkák elvégzésében), de a műszaki katonák mint munkavezetők is alkalmazásra kerültek a fegyvernemi alegységek által végzendő munkák során. A csapatok és intézetek erődítési munkákra történő felkészítése érdekében a HM különböző intézkedéseket hozott. Esztergomban létrehozták az ún. "makett gyá-

rat" ahol tömegével gyártották az erődítési elemek szinte valamennyi típusának modelljeit. Minden csapat, intézet megkapta a normákban szabályozott mennyiséget azzal a céllal, hogy a tábori kiképzés előtt azokon történjen az építmények elkészítésével kapcsolatos ismeretek elsajátítása. Ez olyannyira követelmény volt, hogy amikor a csapatok elvonultak a nyári táborozásra - márciustól szeptemberig - akkor ezeket a modelleket is magukkal kellett szállítani, ami néha több vagonnyi mennyiséget jelentett. A tábori kiképzés során az oktatás úgy folyt, hogy az állomány a tábor területén a makettek felhasználásával megismerkedett a különböző építmények szerkezeti elemeivel, az elkészítés-összeállítás módjaival, majd - amely építmény elkészítéséhez az anyagok rendelkezésre álltak - azok készítését a tábor részére kijelölt gyakorlóterren, a terepen valóságban is begyakorolta. Mivel téli táborozás végrehajtása is követelmény volt (egy-két hetes), így azokon is a fentieknek megfelelően folyt az oktatás.

Ugyancsak az erődítésre történő felkészítést szolgálták a csapatok elhelyezési körzeteiben, laktanyákban létrehozott mintakertek, amelyekben valós méretekkel elkészítették a legalapvetőbb erődítési elemeket, akadályokat amelyek a bemutató foglalkozások eszközrendszerét képezték. Az oktatás céljaira felhasználásra kerültek a háborús filmek is. A Zrínyi Miklós Katonai Akadémián például a tanári kar részére közel két héten keresztül, mintegy napi 4-6 órában különböző filmek kerültek levetítésre, amelyekből a tanszékek jelenlévő képviselői följegyezték azon filmek címét, számát, amelyek számukra felhasználhatók, az oktatásba beépíthetők voltak. E filmek között számos erődítési témájú is előfordult.

A hadművészet elveiben az 50-es évek változásai kihatással voltak az erődítés területére is. A rendszerváltást megelőző néhány év kivételével a Magyar Honvédség a Varsói Szerződés tagjaként támadó hadművelet megvívására készült fel, ennél fogva a védelem kérdéseit fokozatosan elhanyagolta. Ez utóbbival rendszerint csak a határvédelem, határbiztosítás tárgyköreiből oktatása keretében foglalkoztak, illetve ese-

tenként az ellencsapások elhárítása során. Ez a fajta védelem igyában nem tekinthető védelemnek, hiszen valójában nem irányult az adott terület tartós megtartására, a támadó megállítására, az erőviszonyok javunkra történő megváltoztatására, csupán az volt a célja, hogy felfogja a támadó ellenség előrevetett erőit és biztosítsa a támadó csoportosítás számára a támadó hadműveletbe történő szervezett átmenetet. Ennélfogva a határbiztosító ezredek védelme csupán a legszükségesebb erősítési munkák elvégzésére korlátozódott készen arra, hogy ha kell akkor képes legyen akár a támadó csapatok előrevetett osztagát képezni, vagy annak második lépcsőjében tevékenykedni. A védelem kiépítésére rendszerint egy nap időtartammal számoltak.

A fentieknek megfelelően alakultak a csapatok szervezetei, közöttük a műszaki csapatok is, vagyis a támadás műszaki biztosítása volt az elsődleges. Döntő változás e téren akkor következett be, amikor a VSZ politikai tanácskozó testülete a tagországok katonai doktrínájában némi változást hozott, és előtérbe helyezte a védelem szerepét. Honvédségünk alkalmazásában a hadászati-hadműveleti védelem meghatározóvá vált, és ennek rendelték alá a kiképzést, a felkészítést. Ennek érdekében egymást érték a különféle módszertani foglalkozások, bemutató foglalkozások a legfelső vezetési szinttől a csapatokig bezárólag.

Nevezetes állomások voltak ennek a HM szintű foglalkozások, olyanok mint az edvard-hegyi, az ótótthegyi és a Bakonykúti térségben végrehajtottak. Edvard-hegyen a sziklás terepen folyó műszaki munka, az ótott-hegyen a homokzsákok felhasználásával készülő fedezékek, állások kiépítése, míg Bakonykúti térségben a komplex védelmi gyakorlatok kerültek végrehajtásra. Ez utóbbiak során felmérésre került a csapat számára kijelölt védelmi terepszakasz elfoglalásának rendje, a lövész- és közlekedőárkok, különféle álláskörletek, fedezékek stb. terepen történő kitűzése, kiépítésének és álcázásának vezetése, valamint bemutatták a védelmi harc lefolyásának folyamatát. A módszertani foglalkozásokon nemcsak a hagyomá-

nyos erődítési elvek végrehajtásának a módszerei voltak napir-
renden, hanem új elméletek, új módszerek is sorra kerültek.
Erre azért volt szükség, mivel a pusztítás eszközrendszerében
megjelentek a korszerű felderítő és csapásmérő eszközök az
ún. nagy pontosságú fegyverek, amelyek különösen a páncélozott
célokra jelentettek nagy veszélyt.

Ennek ellensúlyozására többek között az erődítés terén
is új megoldásokat kerestek. Kísérletet folytattak a harcko-
csik védelme érdekében fedett típusú fedezék és kettős (Y-
típusú) tüzelőállás kombináció kialakítására, kiegészítve azt
a fedezék köré elhelyezett szögviszaverő ernyőkkel. A kombi-
náció lényege az volt, hogy a harckocsi fedezék fölé föld-fa
födém került elhelyezésre, és ebből vezetett az "Y" alakban
elhelyezett tüzelőállásokba nyílt árok. A tüzelőállások a
fedezéktől 60-80 m-re - egymástól 40-60 m-re - helyezkedtek
el. Ez a megoldás óriási tömegű földmunkával, nagy mennyiségű
fedezékanyag beépítésével, hatalmas területek álcázásával
járt együtt, amelyek együttesen az elkészítés időtartamát je-
lentősen megnövelték. A védelemmel kapcsolatos VSZ módszarta-
ni bemutatókon érzékelték, hogy a védőállásokat úgy kell be-
rendezni, hogy az nemcsak szilárd és ellenálló legyen, hanem
biztosítsa az állomány megfelelő életkörülményeit egy esetle-
ges elhúzódozó, különböző időjárási viszonyok közötti tevékeny-
ségre is.

A védelem kérdéseivel foglalkozó gyakorlatokon pszi-
chológiai jellegű problémák is felmerültek ami nem újkeletű
jelenség, hiszen a háborút járt emberek és számos írásos do-
kumentum erről már korábban is beszámoltak. Miről is van szó?
Arról, hogy azok a katonák, alegységek akiket tudatosan arra
készítettek fel, hogy erődítési munkájuk során felmérésre ke-
rülnek, teljesítményeiket, a munka minőségének színvonalát
ellenőrzik, maximálisan törekedtek a legjobb eredményt nyúj-
tani. Azokon a gyakorlatokon ahol erre vonatkozó felhívás nem
történt meg és védelmi munkákra került sor, az eredmények
sokszor jelentősen elmaradtak az elvárásoktól. Egy-két napos
fárasztó igénybevételt követően hiába lett helyes parancs ki-

adva a védelem létrehozására, az igen alacsony színvonalon valósult meg. A terepszakaszokon a lövészárkok vonalvezetése a domborzati viszonyokat nem vette figyelembe, egyes tüzelőállásoknál a kilövés nem volt biztosítva. A harckocsik és harcjárművek között nem volt meg a szükséges tér- és távköz. Az álcázás színvonala jóval a követelmények alatt maradt. A teljesítmény alig érte el az elméleti normatívák 50 %-át. Ezekről nem egy esetben személyesen is meggyőződtem. Munkatársaimmal néha úgy kellett viselkedni mint egy hajcsár, különben a fáradt és közömbös szemléletű katonák, alegységparancsnokok, védőállásaikat nem igen építették volna ki, vagy ha igen akkor messze elmaradva a követelményektől. Előfordult, hogy ha az alegységek vagy az egység éjszaka jutott ki a meghatározott védelmi terepszakasz közelébe, és ilyenkor nagyon nehezen indult be a műszaki munka. Sokszor nem is ott épültek ki a tüzelőállások, ahol meg lett határozva. Ennek következtében nappal új helyen, újra kellett a munkát elkezdni, ami igen csak rossz hangulatot váltott ki. A fentiekből többek között olyan következtetést lehetett levonni, hogy azoktól a katonáktól akik nem értik, nem érzik szükségét az elvégzendő állásépítő munkának, azoktól ne is várjunk eredményt. A háborút viselt emberek is azt állítják, hogy amikor az ellenség tüze veszélyeztette a katonák testi épségét, nem volt szükség biztatásra, ment a munka. Az ehhez hasonló hatásokat próbálták a katonákkal éreztetni az ötvenes években, amikor rendszeres volt az újonckiképzés során a szoktató robbantás, a hatásbemutató, az éleslövészet a lövészárkok fölött.

A pszichikai hatás érzékeltetésére kölcsönzöm az akna-telepítés tárgyköréből származó tapasztalataimat. A gyakorló aknákkal való kiképzés során a katonák a normák elérése érdekében még a biztonsági rendszabályokat is megsértették. Amikor azonban az államhatár lezárására készülve az oktatás éles aknákkal folyt, akkor a katonák viselkedése merőben megváltozott, óvatosabbak lettek és kisebb lett a teljesítmény is. Az úgynevezett hadműveleti normák - így többek között az erődí-

tésre vonatkozóak is - már ezeknek a tapasztalatoknak a figyelembevételével lettek kialakítva. Ha ugyanis a normákat nem a valóságot lehető legjobban megközelítő helyzetek alapján határozzuk meg, akkor becsapjuk önmagunkat és ez akkor űthet vissza amikor éppen nem szabadna, vagyis a fegyveres küzdelem során.

Az előzőekben vázolt gyakorlatok, módszertani foglalkozások bebizonyították, hogy a csapatok a védelem szabta harcfeladatukat és az erődítési feladatokat csak megfelelő felszerelés, anyagi biztosítás és következetes felkészítést követően képesek teljesíteni.

A továbbiakban a hazai és nemzetközi tapasztalatok alapján módosításra kerültek a harcászati szabályzatok, szakutasítások előírásai. Változások következtek be a csapatok szervezeti felépítésében, felszerelésében. Ezek érzékelhetőek voltak a műszaki csapatoknál is. Korszerűbb állásépítő felszerelések kerültek beszerzésre és a fejlesztés is új irányt vett. Ezeknek tudható be, hogy az alegységeknél, egységeknél megnövekedett a közetmegmunkáló eszközök, földfűrők, árokásó gépek, földrobbantó készletek, korszerű álcahalók, álcakerek, rádiólokációs eszközök, imitációt szolgáló makettek száma. Az állásépítő munka jelentőségére utalt az is, hogy központi rendeltetésű állásépítő egység került felállításra. E mellett elgondolások születtek a polgári erők és eszközök állásépítő feladatokra történő igénybevételére, és a gazdaság mozgósítása során előregyártott tartós erődítési elemek sorozatgyártására, valamint a hadszíntér ilyen vonatkozású előkészítésére.

Ennyiben kívántam a rendszerváltást megelőző időszak erődítési vonatkozású tapasztalatait a teljességre való törekvés mellőzésével fölvázolni. E gondolatok és a folyóirat olvasói által tett esetleges kiegészítések eredményesen szolgálhatják az erődítés művészetének jövőbeni formálását. A védelem szerepe ma és a jövő tekintetében egészen más lesz mint a megelőző időszakban volt, és ezért e megváltozott helyzetben szükség van az erődítés helyének és szerepének reális

megítélésére, amelyhez - felhasználva a korábbi tapasztalataimat - néhány gondolattal ugyancsak hozzá kívánok járulni a témát kutatókat segítve.

A jövő kutatásaihoz az alapot a biztonságpolitikánk részét képező Honvédelmi alapelveink szolgáltatják. Ebben fogalmazódott meg, hogy olyan fegyveres erővel kell rendelkezni amely képes az ország szuverenitásának és területi sérthetetlenségének a megőrzésére, és a biztonságunkat fenyegető veszélyek elhárítására.

A fegyveres erőinket tehát úgy kell kialakítani és felkészíteni, hogy a legsúlyosabb helyzetben is képes legyen rendeltetésének eleget tenni. Nem részletezve a különböző veszélyforrásokat, csupán a legsúlyosabbra utalnék, amely nem más mint az ország ellen indított totális agresszió, amelynek elhárítására a Magyar Honvédségnek képesnek kell lennie. Ennek alapvető formája a hadászati védelem lehet. A hadászati védelem magában foglalja a területvédelmi csapatok és a hadműveleti főirányokban felvonult és szétbontakozott magasabbegységek nagymélységű harctevékenységi körzetének és az ellenlökésre, ellenlökésre kijelölt csapatok megindulási-összpontosítási körleteinek a műszaki berendezését, megerősítését.

A védelmi rendszer tehát mélységben tagolt, egy vagy több védőövön állhat. Ezek a biztosítási öv, a fővédőöv, a második védőöv és a reteszállások. A védőövekben elhelyezkedő dandárok harctevékenységi körzeteiben zászlóalj védőkörletek, védelmi csomópontok, önálló védőkörletek, támpontok, tűz- és ellenlökési terepszakaszok és műszaki zárak helyezkednek el. A jelenlegi elvek, elképzelések szerint a harctevékenységi körzeten belül egy-egy alegységnek két-három védőkörlet, támpont kiépítése szükséges. Ha a korábbi tapasztalatokat figyelembe vesszük önkéntelenül felmerül az emberben a kétely, hogy vajon lesz-e mindehhez elegendő erő, eszköz és idő? E gondokat még csak tetézhetik a katonaföldrajzi viszonyok, különösképpen a domborzati és talaj viszonyok. A védelmi munkák tervezéséhez a fentiekén túl elengedhetetlenül szükséges

a reális teljesítmények, a munkanormák ismerete. Sajnálatos módon eddig nem alakult ki egy egységes - béke és háborús viszonyokra elfogadható - műszaki erősítési normatíva. Napjainkig rendelkeztek a műszaki csapatok érvényben lévő úgynevezett kiképzési normatívákkal amelyeket a különböző módszertani foglalkozások, gyakorlatok eredménye képpen egyes parancsnokok, főnökök önkényesen megváltoztattak figyelmen kívül hagyva azt, hogy erre kinek van joga. Keveredtek a kiképzési és hadműveleti normák, amelyekre a tanulmányom első részében már kitértem. A normatívák időtállóságát amennyire lehet biztosítani kell. Nem függhet ez egyes vezetők, főnök személyes erejétől. Természetesen ha a felszerelésben az erősítő eszközknél minőségi változások következnek be, akkor helyesbítésre van szükség. A normák megállapításánál szükség van bizonyos korrekciós tényezőkre, amelyek a talajok megmunkálhatóságából fakadnak. Az alpnormákat célszerű a számításba jöhető védelmi övek, sávokra legjellemzőbb talajtípusokra kidolgozni, és a korrekciós tényezőket az eltérő de jellemző típusokra megadni. Mivel az erősítési munkákba adott esetben polgári erők, eszközök is bevonásra kerülhetnek, a normákat rájuk is ki kell dolgozni. Azok részére akik a jövőben ilyen irányban kutatnak javaslom, hogy kutassák fel a korábbi erősítéssel foglalkozó leírásokat, a gyakorlatok feljegyzéseit, régebbi katonai és polgári normatívákat, és azok után döntsenek a további lépésekről.

A legújabb katonaföldrajzi leírások az egész ország területére tesznek ilyen fontos megállapításokat amelyek tudományos értéke elvitathatatlan. Az ország védelmének a kérdéskörét tekintve azonban én fontosnak tartanám, hogy a legrészletesebb értékelés a határt övező 60-80 km mélységig terjedjen. Ezt azért tartanám szükségesnek, mert a védelmi rendszerünk az államhatárnál kezdődhet és az ország belseje felé maximum száz km-ig terjedhet, mivel ebben az kis országban nincs hova visszavonulni. Olyan védelmet kell létrehozni, hogy a támadót lehetőleg már a határkörzetben megállítsuk és visszaverjük.

A nagy vonalakban vázolt stratégiai célkitűzések megvalósítása csak kellő létszámú, megfelelően felszerelt és kiképzett haderővel lehetséges. Igen fontos, hogy a haderőn belül létrejöjjön a fegyvernemek és szakcsapatok helyes aránya és az a várható feladatokhoz igazodjon. A hadászati védelem létrehozása a megnövekedett erődítési munkák következtében a műszaki csapatokra fokozott terheket rótt. Ezért a szárazföldi csapatok szervezeti fejlesztése során a műszaki csapatok struktúráját az előbbieket figyelembevételével kell kialakítani. Ennek során a szervezéssel foglalkozó szakembernek abból kell kiindulni, hogy milyen célok érdekében, milyen feladatokat kell megoldani és ehhez milyen erők szükségesek.

A hadászati védelem során a műszaki csapatokra több jelentős feladat hárul a műszaki zárástól a mozgásbiztosításon keresztül az erődítésig stb. Minden biztosítási terület igényli a kellő számú műszaki erőt és az sem az egyik, sem a másik rovására nem csökkenthető. Ebből következik, hogy az erődítés speciális feladatainak végrehajtása is csak megfelelő erőviszonyok mellett biztosítható. Ez annak ellenére fennáll, hogy az egyszerű erődítési feladatok elvégzése az adott szervezet személyi, állományának a kötelessége, amire ki kell képezni. Ha mindezek ellenére a műszaki feladatokhoz szükséges létszám a haderő létszámviszonyainak kötöttsége ellenére nem biztosítható úgy, két megoldás lehetséges. Az egyik az, hogy védelmi rendszeren belül csökkentjük a dublázott állások, körletek számát, a másik hogy olyan nagyságrendű polgári erőt veszünk igénybe amelyekkel a hiányzó erő pótolható. Magam részéről én az első változatot tartanám elfogadhatónak mert harcászatiilag sem indokolt, hogy pl. egy zászlóaljnak védelemben három védőkörlete legyen. Én úgy gondolom, hogy egy kétlépcsős harcrend esetében elsősorban a megszállt terpszakaszokon, körletekben kellene az ún. fő tüzelőállásokat, fedezékeket kiépíteni, és másodsorban illetve a továbbiak során kerülhetne sor a tartalék állások, körletek berendezésére. Mindehhez abból kellene kiindulni, hogy a védelem készületéhez mennyi idő áll rendelkezésre? Tehát az erődítési

munka sohasem jelentett egy lezárt szakaszt, mert mindaddig amíg az adott térségben tartózkodik egy szervezet, addig azt folyamatosan fejleszteni, tökéletesíteni kell. Ez a megoldás azért is helytálló, mert figyelemmel kell lenni a védő csapatok személyi állományának fizikai állóképessége megőrzésére is. Ha állandóan dolgoznak, mire harcra kerülne a sor kimerülnének. Ezért is lényeges - mint erről már korábban is szóltam -, hogy a csapatok olyan állásépítő erővel rendelkezzenek, hogy a lehető legjobban tehermentesítve legyen a harc állomány. Ilyen körülmény úgy teremthető meg, hogy az adott csapat is rendelkezzen egy optimális állásépítő erővel (ami részben biztosítja önállóságát), ugyanakkor legyenek a szárazföldi csapatokon belül olyan központi rendeltetésű állásépítő erők, amelyekkel a főirányban, a főfeladatokat megoldó csapatok, magasabbegységek megerősíthetők. A szétaprózott erőkkel szemben a központosított erők alkalmazása látszik előnyösebbnek és gazdaságosabbnak is.

Visszatérve a polgári erők alkalmazására arra hívnám fel a figyelmet, hogy esetükben is meg kell különböztetni gépi eszközökből álló, illetve kézi szerszámokkal felszerelt alkalmi kötelékeket. Eredményes alkalmazásuk feltétele, hogy előre szervezettek, jogilag rendezettek és folyamatosan irányítottak legyenek. Ezeket a védelmi osztagokat - nevezhetjük őket így is - célszerű a védelem mélységében elvégzendő munkákra bevonni, elsősorban lövész- és közlekedőárkok, reteszállások, ellenlökési terepszakaszok és nem robbanó akadályok létesítésére. Bevonhatók lehetnek a lakott települések megerősítésébe is.

A haderőreform azzal is jár, hogy békében a hadilétszámhoz viszonyítva annak mintegy harmada vagy negyede van rendszeresítve, és csak a veszélyeztetettség bizonyos fokán egészülnek ki részben vagy egészen a hadilétszámra. Mindebből egy sor probléma adódik, amelyekből én csak néhányat említenék. Az elmúlt időszakban azt tapasztalhattuk, hogy a gyakorlatokon a tartalékos állomány - parancsnoki és legénységi egyaránt - akkor volt képes a rendeltetésének megfelelő fel-

datok elvégzésére, ha azok megkezdése előtt több napos (hetes) továbbképzésen (összekovácsolási gyakorlaton) vett részt, amelyet jól felkészült hivatásos állomány vezetett. Ez a probléma annak ellenére fennállt, hogy a hadiszervezet egyharmadát vagy felét a békekiképzésen lévő ún. sorállomány tette ki, illetve a tartalék állomány összetétele a béke állomány leszerelése után arányaiban frissíthető, javítható volt. Igen döntő hatással volt az alegységek tevékenységére a parancsnoki kar összetétele. A korábbi békelétszám biztosította, hogy a csapatok hadiszervezetre történő áttérése során a parancsnoki kar közel 50 %-át hivatásos (továbbszolgáltató) állomány képezze. Emellett a tartalékos parancsnoki állomány rendszeres továbbképzéseken vett részt, így azok ismeret-szintje is elfogadható volt. Mindezek ellenére az előzőekben vázolt harcászati illetve szakfeladatok eredményes végrehajtása plusz felkészítést igényelt. A legtöbb gondot az éleslövészetek végrehajtása, a harcjárművekkel terepen történő mozgás és harcszerű magatartás, a fizikai állóképesség és egyes szakfeladatok minőségbeli végrehajtása okozta.

De vajon hogyan lesznek kiküszöbölhetőek a fenti gondok a jövőt illetően, amikor a honvédségünk összlétszáma hatvan-ezer fős lesz, a hivatásos állomány a korábbinak töredéke marad, a tartalékos állomány frissítésére csekély a lehetőség, a sorállomány kiképzési ideje csökkent (és még további csökkenés várható), a békeidőszak gyakorlatain - amelyek nagyságrendje maximum zászlóalj szintű lesz - a parancsnoki állomány gyakorlati jártassága alig változik, a tartalékos állomány továbbképzésére csak igen ritkán, méreteiben a korábbinál jóval szerényebb módon nyílik lehetőség és a pénzügyi források igen szűkösek, gazdasági lehetőségeink csekélynek látszanak? Ha mindezek után összevetjük a védelem múltbeli és jelenlegi szerepét és jelentőségét, akkor sajnálatos módon azt kell megállapítani, hogy ma amikor a védelem elsődlegességét, döntő szerepét hangoztatjuk annyit sem tettünk meg ennek érdekében, mint amennyit a megelőző időszakban tettünk.

Rendkívül nehéz elképzelni, hogy ilyen körülmények között kialakítható-e olyan haderő amely az ország védelmét szavatolni képes. A politikai és katonai vezetés törekvései mellett a katonai szakemberekre, kutatókra vár az a feladat, hogy a jelen körülmények közepette megtalálják a vázolt és még sok tekintetben nem is érintett problémák megoldását. E problémák között az erődítés csupán egy a sok közül de nem elhanyagolható, ezért keresni-kutatni kell a kivezető utat, a lehető legjobb, legolcsóbb, leghatékonyabb megoldást. Erről még akkor sem feledkezhetünk meg, ha a NATO felé tartunk, mivel gondjainkat magunknak kell megoldani, az országot első-sorban magunknak kell megvédeni.

Ennyiben kívántam összefoglalni az erődítésnek mint a védelem alkotó elemének a problémakörét, döntően kiemelve ebben az elmúlt időszak főbb tapasztalatait bizván abban, hogy a jelen és a jövő gondjainak megoldása során azok felhasználhatóak lesznek.

Természetesen tisztában vagyok azzal, hogy a szükséges változtatások elsősorban nem a műszaki csapatok vezetésén múlnak, talán nem is a katonai felsővezetésén, a vezérkaron, hanem a politikai döntésektől függenek. De nem becsülhetők le azok az apróbb lépések sem, amelyeket a műszaki csapatok, intézetek parancsnokai, főnökei saját hatáskörükben megtehetnek, mintahogyan azt eddig is megtették nem is kis eredménnyel.

A műszaki csapatokra a múltban is, és úgy gondolom a jövőben is bizton lehet számítani, legyen az béke időszakban a gazdaság vagy a polgári lakosság megsegítése, illetve a fegyveres küzdelem során adódó speciális műszaki feladatok megoldása.